

วรรณกรรมวิจารณ์ เรื่อง สอนเก่ง สอนเป็น

ดร.ศรียรรณ ยอดนิล*

เทีตลียะ, ยาสุโกชิ. (2555). *สอนเก่ง สอนเป็น*. แปลโดย ศักดา ดาดวง. (พิมพ์ครั้งที่8).กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น). 240 หน้า.

หนังสือเรื่อง สอนเก่ง สอนเป็น เป็นหนังสือที่เกี่ยวข้องกับหลักและวิธีสอน มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนและเคล็ดลับในการสอน ที่ทำให้ผู้เรียนตั้งใจเรียนและเรียนได้ดี โดยผู้เขียนนำประสบการณ์ด้านการสอนของตนที่มีมากกว่า 20 ปีมาถ่ายทอดเป็นตัวอักษร หนังสือ เล่มนี้อธิบายว่า “พฤติกรรมที่เรียกว่า “การสอน” กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน แม้แต่ภายในครอบครัว พ่อแม่ก็พ่่าสอนลูกทุกวัน และบางครั้งพ่อแม่ก็อาจต้องเรียนรู้จากลูก ๆ บ้าง

ในบางเรื่องหรือสมาชิกในครอบครัวอาจจะได้แลกเปลี่ยนสิ่งแปลกใหม่ให้แกกันและกัน พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับการสอนทั้งสิ้น แม้กระทั่งในที่ทำงาน

หัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาก็ต้องสอนและถ่ายทอดไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานหรือเรื่องอื่นๆ ให้กับลูกน้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชา หากเป็นเพื่อนกัน การสอนอาจเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นบ่อย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกายหรือเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ ก็ล้วนแต่เป็นตัวอย่างที่ดีของการสอนทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้เอง หากสามารถสอนได้ดี ไม่ว่าจะเป็นการสอนในชีวิตประจำวันหรือในงานประจำ ก็ล้วนได้ประโยชน์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะป็นองค์กรหรือหน่วยงานใดก็ตาม จะพบว่า ตำแหน่ง “ผู้นำ” ที่ได้รับการยอมรับนับถือจากคนในองค์กรนั้น กล่าวได้เลยว่าจะป็นของบุคคลที่สอนผู้อื่นได้ดีนั่นเอง ”

*รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

หนังสือเล่มนี้ แบ่งเป็น 7 ส่วน ได้แก่ 1 อารัมภบท 2 “การสอน” คืออะไร 3 วิธีการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจ 4 วิธีการสอนเพื่อสร้างความกระตือรือร้น 5 วิธีการสอนให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละบุคคล 6 วิธีการสอนต่อหน้าผู้สอน 7 บทส่งท้าย

ในส่วนของอารัมภบท ผู้เขียนกล่าวถึง “การสอน” ว่ามีประโยชน์ทั้งผู้เรียนและผู้สอน การสอนทำให้ผู้สอนได้รับ “ความเชื่อถือ” ซึ่งเป็นสิ่งที่ประเมินค่าไม่ได้ และผู้ที่ได้รับความเชื่อถือเป็นผู้ทรงอิทธิพลในทุกด้าน ผู้ที่ขาดความสามารถด้านการสอนหรือการแนะนำ ยากที่จะได้ขึ้นเป็นผู้นำองค์กร การสอนเป็นอาชีพที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนมากมาย เมื่อได้ผลดี สิ่งตามมาคือ คำขอบคุณ คำชื่นชมและกำลังใจ

บทที่ 1 “การสอน” คืออะไร ในบทนี้กล่าวถึงผู้ที่ทำหน้าที่ด้านการสอนได้สมบูรณ์ ต้องสวมบทบาทได้ 5 แบบ คือ นักวิชาการ นักแสดง หมอคู ศิลปินและ หมอรักษาโรค

บทบาทนักวิชาการ ผู้สอนจะต้องมีความรู้มาก ผู้สอนจะต้องรู้มา 100 ส่วน แล้วนำมาสกัดหรือตกผลึกให้เข้มข้น จนเมื่อนำมาสอนได้เป็นเพียง 1 ส่วน

บทบาทนักแสดง การสอนเป็นการยืนอยู่ต่อหน้าผู้คน ผู้สอนต้องมีพลังดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ด้วยวิธีการพูด การนำเสนอ บุคลิกภาพ ครูหรือผู้สอนต้องจัดการเรื่องการพูดและท่าทางในการแสดงออกขณะที่จะนำเสนอให้ดูดี ผู้สอนจำเป็นต้องวิเคราะห์เพื่อค้นหาวิธีการพูดรวมทั้งบุคลิกภาพที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

บทบาทหมอคู ผู้สอนมีหน้าที่ต้องปลุกเร้าเรื่อง “กำลังใจ” ให้กับผู้เรียน โดยต้องให้ความมั่นใจให้ผู้เรียนว่า “นักเรียนต้องประสบความสำเร็จแน่ๆ” ซึ่งเป็นการ “คาดการณ์ล่วงหน้าถึงความสำเร็จ” เพื่อให้ความรู้สึกมั่นใจนี้ฝังลึกอยู่ในใจของผู้เรียน

บทบาทศิลปิน ความเป็นศิลปิน ของผู้สอน คือ ต้องสามารถทำให้ผู้เรียน หัวเราะ หรือ ตื่นเต้น ขณะ

เรียน สำหรับคนส่วนใหญ่ การเรียนเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย ผู้สอนต้องสอดแทรกเรื่องขำขันหรือมุขตลกเข้าไปในบทเรียนเพื่อไม่ให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย โดยแบ่งเวลาเป็น 3 ช่วง คือ เนื้อหา - เรื่องขำขัน - เนื้อหา

บทบาทหมอรักษาโรค “คุณหมอ” ของการสอน หมายถึง ขณะที่ฟังคำถามของผู้เรียน ผู้สอนต้องวิเคราะห์ว่าลักษณะของผู้ถามเป็นคนแบบไหน เพราะถ้าเข้าใจลักษณะพื้นฐานของคน ก็จะทำให้คำแนะนำที่ตรงกับเขาได้ ส่วนวิธีการสอนผู้สอนต้องยึดหลักที่ว่า “ผู้เรียนต่างกัน วิธีสอนก็ต้องต่างไป” หน้าที่ของผู้สอนคือต้องดึงความไม่สมดุลของผู้เรียนให้มาอยู่ตรงกลางให้ได้

บทที่ 2 วิธีการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจ ในบทนี้กล่าวถึงวิธีการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจ โดยผู้เขียนได้เสนอแนะว่าเนื้อหาที่สอน ต้องไม่ซับซ้อน และต้องตรงกับความต้องการของผู้เรียน โดยวิธีการสร้างเนื้อหาการสอนให้ เป็น 4 ระดับ คือ บทนำ- ส่วนเสริม- ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมและการโต้แย้ง- บทสรุป แล้วอธิบายเนื้อหาตามลำดับ

“บทนำ” เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน มีส่วนสัมพันธ์กับ “บทสรุป” ในตอนท้ายของการพูด “ส่วนเสริม” ใช้เพื่ออธิบายเหตุผลและเบื้องหลังของเรื่องราวประกอบเพื่อช่วยสนับสนุนการพูด ต่อจากนั้นส่วนที่ตามมาคือ “ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมและการโต้แย้ง” การยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมจะช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น ส่วนการโต้แย้ง จะทำให้การสอนมีสมดุล ทั้งข้อมูลด้านบวกและด้านลบ ช่วยให้เนื้อหาการสอนมีน้ำหนักมากขึ้น “บทสรุป” จะกล่าวถึงความสำคัญของเนื้อหาการสอนอย่างรวบรัด เน้นไปยังประเด็นของเรื่อง

เนื้อหาการสอนไม่ต้องมากแต่ต้องเชื่อมโยง เหตุและผล โดยให้ความรู้หลักเป็นจุดเริ่มต้น แล้วสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ หากผู้เรียนเข้าใจหลักหลักของการเชื่อมโยงเหตุและผล จะทำให้ผู้เรียนจดจำได้ง่ายและ ลืมยาก

บทที่ 3 วิธีการสอนเพื่อสร้างความกระตือรือร้น ผู้เขียนนำเสนอวิธีการสร้างความกระตือรือร้นให้กับผู้เรียน 7 วิธีดังนี้

1. สร้างความรู้สึกพอใจกับการเรียน ผู้สอนต้องดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจเนื้อหา ต้องทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่า การเรียนนั้นสนุกสนาน บรรยากาศที่สนุกสนานในห้องเรียนเป็นแหล่งกำเนิดของความพึงพอใจ ต่อการเรียน

2. สอนให้ไปถึงจุด “เรียนแล้วได้อะไร” ผู้สอนต้องบอกข้อดีและประโยชน์ของสิ่งที่เรียนให้ผู้เรียนได้ทราบ เมื่อผู้เรียนได้รู้ข้อดีและประโยชน์ของการเรียนแล้ว แรงจูงใจในการเรียนก็จะสูงขึ้น

3. ไม่ว่าผู้เรียนจะเป็นใคร ต้องเติมความหวัง หากผู้สอนแสดงการยอมรับในตัวผู้เรียน บรรยากาศการเรียนการสอนภายในห้องจะเป็นไปในทางบวก

4. ความสำเร็จของผู้เรียนต้องมาก่อนเสมอ ผู้สอนต้องให้ความมั่นใจแก่ผู้เรียนว่า ผู้เรียนต้องทำได้

5. ตั้งเป้าหมายระยะสั้น เป็นรูปธรรม ย่ำบ่อยๆ เป้าหมายยิ่งสั้น ยิ่งเห็นได้ชัด ยิ่งจูงใจ จะเป็นแรงบันดาลใจให้ก้าวไปข้างหน้า ยิ่งให้ท่องจำเป้าหมายจนขึ้นใจ จะกลายเป็นแรงผลักดันอันยิ่งใหญ่

6. สร้างพลังด้วยเป้าหมายระยะยาวในอนาคต เป้าหมายระยะยาวมีความสำคัญต่อแรงจูงใจและแรงบันดาลใจของผู้เรียน วิธีการเชื่อมโยงเป้าหมายในอนาคตกับวัตถุประสงค์ของการเรียนแบบนี้ จะทำให้ผู้เรียนคิดว่าต้องตั้งใจทำสิ่งที่ทำอยู่ในตอนนี้อย่างเต็มที่ เพื่อเป้าหมายข้างหน้า

7. ยกย่องชมเชยเสมอ แม้ผลที่ได้จะน้อยนิด แม้งานที่ตั้งใจทำไม่ได้ไม่ตามเป้าหมาย แต่ผู้สอนก็ต้องยกย่องชมเชยจากใจจริง คำชมเชยเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนเกิด แรงบันดาลใจทำให้มีความพยายามที่จะประสบความสำเร็จต่อไป

บทที่ 4 วิธีการสอนให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละบุคลิก ผู้เขียนได้แบ่งบุคลิกของผู้เรียน ไว้ 9 ลักษณะ คือ 1) ผู้เรียนที่ไม่เคยมีคำถามเลย 2) ผู้เรียนประเภท

ถามจุกจิกตลอดเวลา 3) ผู้เรียนที่ชอบถามคำถามบ้าๆ 4) ผู้เรียนที่คอยถามถึงหนังสือที่ผู้สอนจะแนะนำ 5) ผู้เรียนที่มักจะมีคำถามว่า “ทำอย่างไรถึงจะเก่งขึ้น” 6) ผู้เรียนที่ชอบพูดว่า “ทำไม่ได้” 7) ผู้เรียนที่คอยจ่ม “สอนอะไรก็ไม่รู้ ไม่เห็นได้เรื่อง” 8) ผู้เรียนที่ไม่ค่อยตั้งใจฟังผู้สอน 9) ผู้เรียนที่มีความมั่นใจสูง เชื่อมั่นในความคิดตัวเองเป็นหลัก

สำหรับผู้เรียนที่ไม่เคยมีคำถาม ผู้เขียนแนะนำให้ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนถามคำถามอะไร ก็ได้แม้จะไร้สาระก็ตาม และเมื่อมีคำถามถามมาจริงๆ ผู้สอนก็ต้องไม่ฉุนเฉียวหงุดหงิด ไม่ว่าคำถามจะเป็นอย่างไรผู้สอนต้องตั้งใจฟัง สิ่งนี้จะช่วยเสริมความสัมพันธ์ด้านความเชื่อมั่นต่อกัน สำหรับผู้เรียนที่ชอบถามจุกจิกตลอดเวลา ผู้เขียนแนะนำให้ตอบคำถามแบบตรงไปตรงมา แต่ให้สอนวิธีที่จะทำให้ได้มาซึ่งคำตอบแทน หากผู้เรียนถามคำถามบ้าๆ ให้ผู้สอนตอบไปเลยว่า “ไม่รู้” ส่วนผู้เรียนที่ถามถึงแต่หนังสือที่ผู้สอนจะแนะนำ ผู้สอนควรชี้แนะถึงรายละเอียดว่า “สำนักพิมพ์ไหน หนังสือเล่มไหน อ่านถึงเมื่อไร จะศึกษาอย่างไร” สำหรับคำถามที่ว่า “ทำอย่างไรถึงจะเก่งขึ้น” ผู้สอนต้องเล่าประสบการณ์ที่ล้มเหลวก่อนแล้วจึงตามด้วยความสำเร็จ เพราะประสบการณ์ความล้มเหลวช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ถ้าพบผู้เรียนที่ “ทำไม่ได้” ผู้สอนต้องพยายามเอาใจใส่ คอยชี้แนะ ให้การช่วยเหลือและให้กำลังใจ ที่สำคัญคือต้องไม่ตำหนิ สำหรับผู้เรียนที่บ่นว่า “สอนอะไรก็ไม่รู้ ไม่เห็นได้เรื่อง” ผู้สอนไม่จำเป็นต้องใส่ใจมากนัก ให้ยื่นหยัด มุมนะในการสอนต่อไป เพราะยังมีคนอื่นอีกจำนวนมากที่ยังฟัง สำหรับผู้เรียนที่ไม่ตั้งใจฟังผู้สอน ผู้สอนต้องโน้มน้าวใจผู้เรียน ส่วนผู้เรียนที่มีความมั่นใจสูง เชื่อมั่นในความคิดตนเองเป็นใหญ่ ผู้เขียนแนะนำให้เลือกใช้คำถาม/ ข้อสอบ ยากๆ แล้วบอกผู้เรียนประเภทนี้ว่าเป็นคำถาม / ข้อสอบที่ง่ายๆ เมื่อผู้เรียนทำไม่ได้ผู้เรียนก็จะเกิดความกังวลและขาดความมั่นใจ วิธีนี้จะทำให้

ผู้เรียนประเภทนี้หันกลับมาให้ความสนใจและยอมรับในตัวผู้สอนมากขึ้น

บทที่ 5 วิธีการสอนต่อหน้าผู้สอน ในบทนี้ ผู้เขียนแนะนำเทคนิคต่างๆในการสอนต่อหน้าผู้สอน เช่น ในการสอนคนกลุ่มใหญ่ ต้องไม่นำความเห็นของคนกลุ่มเล็กมาใช้บรรยายกลบเนื้อหาคือ สิ่งสำคัญที่สุดคือต้องตั้งเป้าหมายที่จะให้ประโยชน์กับคนกลุ่มใหญ่ให้ได้ การสร้างเนื้อหาต้องให้ครบถ้วนตั้งแต่บทนำจนถึงบทสรุป การเปิดประเด็น ตอนเริ่มต้นกับสรุป ตอนจบ ต้องกระชับและเรียบง่าย การสอนคนกลุ่มใหญ่ ถ้าผู้สอนรู้สึกประหม่า ผู้เขียนแนะนำให้ทำเหมือนกำลังพูดคุยอยู่กับใครสักคน จะช่วยให้ผ่อนคลายอาการตื่นกลัวได้ การใช้สายตาควรมองกวาดไปให้ทั่ว ไม่ควรมองจุดใดจุดหนึ่ง และไม่ควรมองที่ใครนานๆ การพูดให้สอดคล้องกับความบันเทิงเพียง 20% อีก 80% ต้องเป็นเนื้อหาสาระ เมื่อใช้กระดานไวท์บอร์ด ต้องดูง่าย อ่านง่าย การใช้อุปกรณ์ต่างๆ ในการบรรยายต้องใช้ให้เป็นและเหมาะสม

บทส่งท้าย ในบทนี้เป็นการเล่าถึงประวัติความเป็นมาของผู้เขียนว่าทำไมจึงมีอาชีพครู โดยเริ่มตั้งแต่สมัยที่เรียนมหาวิทยาลัยเอกชนและประสบปัญหาทางการเงิน จึงหันมาหารายได้พิเศษโดยการเป็นครูโรงเรียนกวดวิชา ซึ่งทำให้เกิดรายได้สูง ทำให้เกิดแรงดึงดูดให้

ก้าวเข้ามา ในโลกของครูสอนกวดวิชาและรู้สึกสนุกไปกับการสอนไม่สามารถถอนตัวได้

กล่าวโดยสรุปหนังสือเล่มนี้ เขียนขึ้นจากประสบการณ์การทำงานทางด้านการสอนมากกว่า 20 ปี เป็นหนังสือที่มีคุณค่า เพราะสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งการสอนในห้องเรียน การสอนงาน การอบรม และการบรรยาย ผู้เขียนได้สอดแทรกเทคนิค วิธีการสอน และเคล็ดลับต่างๆในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสนใจและตั้งใจเรียน โดยยกตัวอย่างประกอบ มีตารางและแผนภาพประกอบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

วิธีการนำเสนอเนื้อหาเป็นการเรียงลำดับการนำเสนอเนื้อหาได้ชัดเจนโดยเริ่มจาก แนวทางการเตรียมตัวก่อนการสอน วิธีการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจ วิธีกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น วิธีการสอนให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละบุคคลและวิธีการสอนผู้เรียนกลุ่มใหญ่ ดังนั้นการได้อ่านหนังสือเล่มนี้นอกจากจะได้รับความรู้ เทคนิค และวิธีการที่ใช้ในการสอนแล้ว ผู้อ่านยังจะได้รับความรู้เกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่นอีกด้วยเนื่องจากผู้เขียนได้ยกตัวอย่างจากประสบการณ์การสอนของตนเองในประเทศญี่ปุ่นเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น หนังสือเล่มนี้จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสอนทุกระดับทุกประเภท